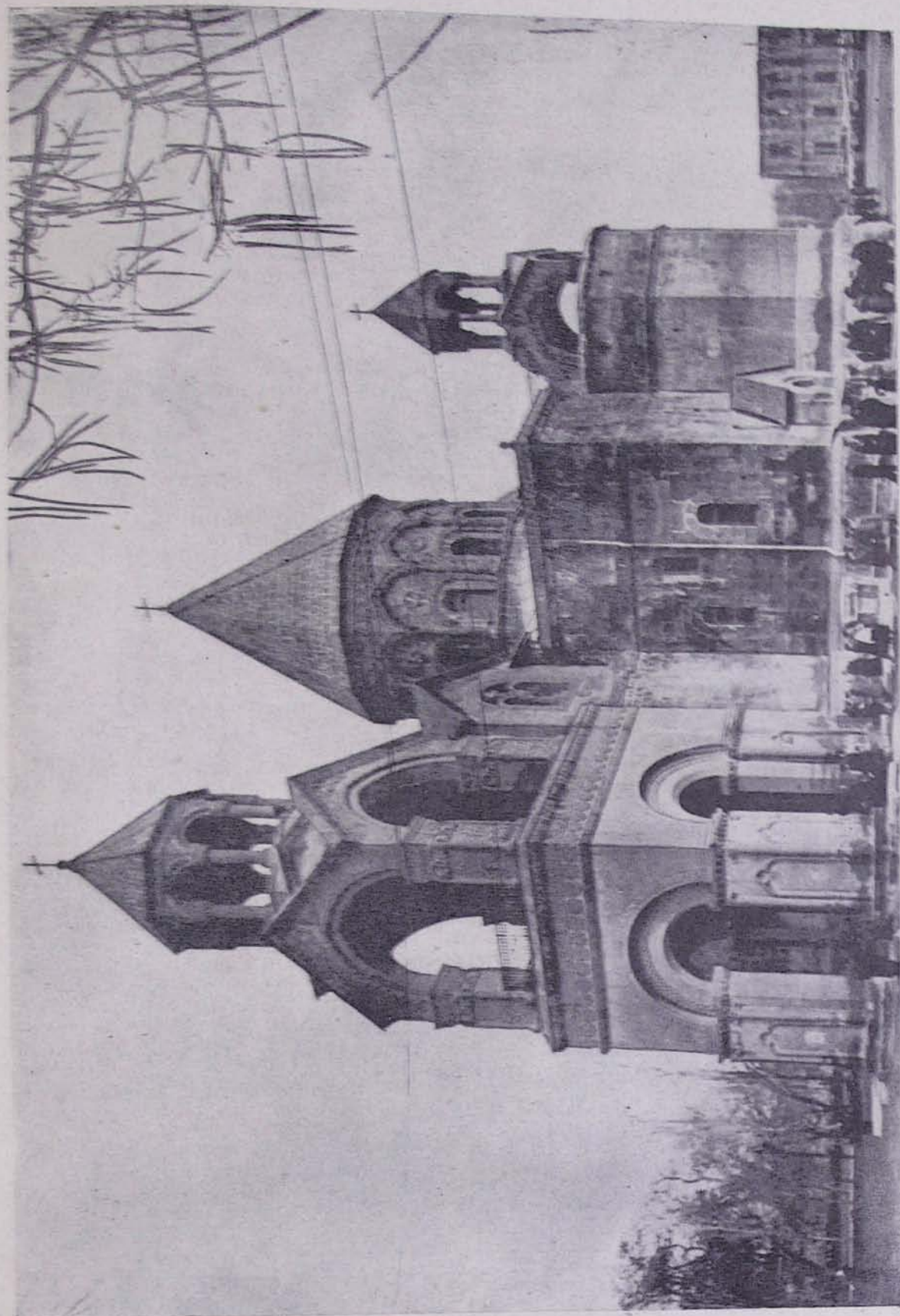




ՀԱՅԿԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԵՎԱՆՈՒՄԻ ՍԱՆՏՐԻԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՍԱՆՏՐԻԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՍԱՆՏՐԻԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ



Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

«ԵԿԱՑԻ ՇԻՆԵՍՅՈՒՒՒ ՍՈՒՐԲ ԶԻՈՐԱՆՆ ԼՈՒՍՈՑ»



ոյեմբեր ամսի վերջերին Մայր Աթոռում ավարտվեց 1958—1959 թվականի շինարարական տարին: Ամսագրի սույն համարում հրապարակվել է պաշտոնական հաղորդագրություն 1958—1959 շինարարական տարում հիմնականում Մայր Աթոռում կատարված շինարարական աշխատանքների մասին:

Արժան է կանգ առնել 1959 թվականին կատարված շինարարական այն աշխատանքների վրա, որոնք Վեհափառ Հայրապետի գլխավորությամբ առաջ տարվեցին և Մայր Աթոռի շրջապատում և՛ նրա սահմաններից դուրս:

Միայն նշմարառությունը արձանագրած կլինենք այստեղ, երբ, բարգմանը հանդիսանալով հասարակաց ռախտության և խանդավառության, եշենք, որ ինչպես Մայր Հայրենիքի շինության և հայ ժողովրդի բարօրության շենքի վրա դրված յուրաքանչյուր քար, այնպես էլ Մայր Աթոռում կատարված յուրաքանչյուր շինարարական աշխատանք անսահման գոհունակություն և հպարտություն է պատճառում բոլոր նրանց, որոնք նշմարիտ և ազնիվ զգացմունքներով սիրում են Հայրենիքն ու Ս. էջմիածինը, ռախտանում են այդ երկուսի հարանուն վերելքի պայծառ հեռանկարով:

Մեկ տարի է անցել այն օրվանից, երբ Վեհափառ Հայրապետը, 1958 թվականի հոկտեմբերին, Մայր Աթոռում կարդացած իր եռամյա գործունեության նվիրված զեկուցագրում, «հոգեկան բավարարությամբ» ազգին էր ներկայացնում ցուցակը իր օրով և իր

անմիջական հսկողության տակ կատարված շինարարական աշխատանքների և նշում 1959 թվականի շինարարական աշխատանքների ծրագրերը:

Անցնող 1958—1959 շինարարական տարին նոր հաջողությամբ է պսակել մեր Շինարար Հայրապետի անունն ու գործունեությունը: Քառերեն արդեն խոսում են, որպես կենդանի վկայություն, կատարված շինարարական աշխատանքների մասին: Վեհափառ Հայրապետը, հավատով և շինարարական ավյունով լցված, եռանդագին լծվել է և՛ շինարարական և՛ վանական-վարչական, կազմակերպչական աշխատանքների, ամեն օր մի նոր քար ավելացնելով Մայր Աթոռի և մեր հին պատմական վանքերի վերանորոգության աշխատանքների բնագավառում:

Անցնող մեկ տարվա ընթացքում կատարվեցին հետևյալ աշխատանքները.

1. ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ԱՎԱԳ ՍԵՂԱՆԸ.— Ավագ Սեղանը կառուցված է վարդապույն փղոսկրի գույն ունեցող իտալական մարմարով, ֆանդակված հայկական ռեզով, նարտաբալետ Ռ. Իսրայելյանի նախագծով: Ավագ Սեղանը առջևի անկյուններում ունի երկու արծիվներ, զործ ֆանդակագործ Արա Հարությունյանի: Արծիվները, Զվարթնոցի խոյակների արծիվների օրինակով, հուժկու պարզել են իրենց քեներ և պահում են սեղանը: Ավագ Սեղանը և նրա շուրջը, բեմի հատակը և նրա երկու կողմից բեմ բարձրացող աստիճանները երեսապատվել են Հայաստանի շատ գեղեցիկ մարմարներից մեկով՝ Աղվերանի մարմարով:

Ավագ Սեղանի տեղամասում շինարարական աշխատանքներին նախորդել են Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտի կողմից կազմակերպված մանրագծերն պեղումները բեմի ամբողջ մակերեսով, ղեկավարությամբ հարուստ պետական գիտությունների բեկնածու Ալեքսանդր Սահիբյանի: Կատարված այս պեղումներով շատ արժեքավոր նյութեր հայտնաբերվեցին: Այժմյան Ս. Սեղանի տակ, մոտ 1,5 մետր խորությամբ երևան եկան Ե դարում վաճառ Մամիկոնյանի կողմից կառուցված Ավագ Սեղանի խարխուլները, բեմը և վեմ փառերը: Բռնմ փանալանված էին անաղարտ լինելով: Ավագ Սեղանի կենտրոնում հայտնաբերվեց թանաձև մի կրակարան, մեջը մոխիր: Հատկանշական է, որ Ե դարի վեմ փառը դրված է եղել ուղիղ կրակարանի վրա, որպիսի հանգամանք, հավանաբար, հանդիսացել է հեթանոսական պաշտամունքի նկատմամբ քրիստոնեական կրոնի հաղթանակի խորհրդանշումը: Հայտնաբերված այս արժեքավոր նյութերի ցուցադրումը տեղում կազմակերպելու համար որոշվեց բեմի տակ կառուցել նկուղային հարկ-թանգարան: Ներկայումս այդ յուրահատուկ թանգարանային բաժնի շինարարական աշխատանքները ավարտված են, մուտքը, իջնոց սառնարաններով, ձևավորված է Մայր Տանահին կից եկեղեցական արվեստի թանգարանի միջից: Բեմի տակի պեղումներից հայտնաբերված ուրարտական կոթողը (ստելլան) դուրս է հանված Մայր Տանահից և կցուցադրվի բակում, հատուկ պատվանդանի վրա: Բեմի ներքնահարկում հայտնաբերված թունաձև ատրուշանը պահպանելու համար, բեմը հենվեց երկաթբետոնյա շորս հիմքային սյուների վրա, որոնց վրա կառուցվեց Ավագ Սեղանը:

2. ՄԱՅՐ ՏԱՆԱՀԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԳՄԱՐՆԹՐ.— Դեռևս 1920 թվականին փոյ եկած հարավային գմբեթը շատ նկատելի անենդաշնակություն էր ստեղծում Մայր Տանահի արտաքին տեսքի վրա, մանավանդ արևելյան կողմից դիտելիս:

Հարավային գմբեթը վերակառուցվեց հյուսիսային գմբեթի օրինակով, Գիտա-ռեստավրացիոն արվեստանոցի հատուկ նախագծով: Կառուցված գմբեթի մույթերը (պիլոնները) և սյուները, շինարարական նկատառումներով, իրականացվել են երկաթբետոնյա միջուկով և ամրացել գմբեթը, որը կառուցված է Ջրվեժի տեղական տուֆ փափից, իր գույնով և որակով հար և նման Մայր Տանահի երեսապատ փափերին:

3. ԽՐԻՄՅԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ.— Խրիմյան թանգարանի շենքը,

մեկհարկանի, գտնվում է այժմյան Վեհարանի բակում, կառուցված է սրբատաշ տուֆից շատ խնամքով, ծածկված փափ քաղերով, հարթ տանիքով: Այս տարի առաջին հերթին ծածկվեց կտուրը փայտե երկթեֆ ծաղիկներով և ցինկապատ քիթերով, որից հետո լրիվ վերափոխվեցին հատակի սալերը գունավոր մոզաիկայով, տեղադրվեցին նոր լուսամուտներ՝ դրսից մետաղյա ճաղերով և ներսից դռնակներով, անցկացվեց փակ էլեկտրական լուսավորություն և տեղադրվեց կենտրոնական շենքուցում:

4. ՇՔԱՄՈՒՏՔ ԱՇՏԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺԱՄԱՅՈՒՅՑՈՒՄ.— Նոր Վեհարանի հողամասի պարսպապատման հետևանքով, 1958 թվականին հարց առաջացավ նրա հանդիսավոր շխմուտի կապակցությամբ: Մայր Աթոռի հարուստ պետական-շինարարական հանձնաժողովը նպատակահամար գտավ շխմուտի կառուցել ֆաղափային այգու կողմից, Բաղրամյան փողոցի առանցքով, որը իր մեկ ճակատով պետք է դուրս գա Սինոդի շենքի բակի վրա:

Շխմուտին տրված է աշտարակի ձև, որի վրա տեղադրված է Բաղրամյանի հայոց բեմի կողմից նվիրված ժամացույցը: Շխմուտի աշտարակի նախագծի հեղինակն է Մայր Աթոռի հարուստ պետ Արժուրի Գալիկյանը: Շխմուտի պսակվում է տասներկու կողմանի սյունազարդ գմբեթով, որն իր մեջ պահում է ամեն կես ժամ հենող զանգը:

Շխմուտին ունի 17 մետր բարձրություն, որը համապատասխանելով Մայր Տանահի փոքր գմբեթների բարձրության, չի նախադրվում և չի նույնանում, այլ որպես հյուսիսային պարիսպը ավարտող մի ամբողջություն, մտնում է Մայր Տանահի անսամբլի մեջ:

5. ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՆԻ ՏՊԱՐԱՆԻ ՇԵՆՔԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ.— Տպարանի շենքի առաջին հարկը արմատական վերանորոգման ենթարկվեց 1958 թվականին: Ներհորդ հարկը այս տարի, համաձայն նոր նախագծի, ամբողջությամբ փառվեց և հարմարեցվեց ժամանակակից տպարանի պահանջներին: Ներհորդ հարկը, ավելի փան մեկ մետրով բարձրացնելուց հետո, ծածկվեց մոնոլիտ երկաթբետոնյա ծածկով, ըստ որում զգալապես բարձրացվեցին և ավելացվեցին պատումանները:

Տպարանի շենքը լինելով նրեմիայի շենքին սիմետրիկ, իր ծավալով պետք է հավասարակշռություն ստեղծի նրա հետ և հարուստ պետական լուծումով մտնի Մայր Տանահի ընդհանուր անսամբլի մեջ:

Համաձայն նախագծի՝ Մայր Աթոռի տպարանը պետք է ունենա հետևյալ բաժինները.



ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԳՄՐԵԹԸ

առաջին հարկում՝ տպագրական և կազմա-
րարական բաժիններ, երկրորդ հարկում՝
գրաշարական, ցինկագրության բաժիններ,
«էջմիածին» ամսագրի խմբագրություն և ըն-
քեցարան: Առաջին և երկրորդ հարկերը
իրար հետ կապվելու են նոր կառուցվող եր-
կու աստիճանավանդակներով: Տպարանը
սարքավորվելու է ամենաժամանակակից մե-
քեններով, Ամերիկայի հայերի նվիրատվու-
թյամբ գնված: Շենքը ունենալու է կենտրո-
նական ջեռուցում:

6. Ս. ՀՈՒՓՍԻՄՅԻ ՏԱՀԱՐԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈ-
ԳՈՒՄԸ.— Անցյալ 1958 թվականին բարե-
կարգվեց Ս. Հոփսիմյանի տանարի հողամա-
սը նոր սալահատակով, մայրերով և աստի-
նաններով: Քանդվեց ներսի վերջին հարյու-
րամյակում կառավարված ծեփը, նրա նախնա-
կան վեճ տեսք և հիստանդ շինարարական
կոնստրուկցիան վերականգնելու համար:
Այս տարի վերափոխվեցին ներսի ջարդված
հարերը, արմատական վերանորոգման են-
քարկվեցին երկու վերնախորշերը (տոմս-
ները) և ներքին մակերեսները ամբողջու-
թյամբ մաքրվեցին ծեփահան մեխենայով:
Արվեստի ինստիտուտի կողմից կառավարված
մասնակի պեղումները ներսի սալահատա-
կում՝ հաստատեցին Տանարի նախնական
հատակի 40 սանտիմետր ավելի խոր լինելը:
Նրա երեք պիլոնների հիմքում հայտնաբեր-
վեցին նախաֆրիստոնեական կամ վաղ
ֆրիստոնեական շրջանին պատկանող մի կա-
ռուցվածքի ֆիլի խոշոր բեկորներ, իոնիկ-
ների զարդաֆանդակներով:

Այսպիսով արմատական վերակառույ-
ման ենթարկվեց աշխարհի լավագույն հա-
տարապետական հուշարձաններից մեկը՝
Հոփսիմյանի տանարը: Ի նշանավորումն այս
աշխատանքների՝ տանարի բակում սրբա-
տաշ ֆաբից կառուցվեց աղբյուր-հուշարձան՝
հարտարապետ Ռ. Իսրայելյանի նախագծով:

7. ՕՇԱԿԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈՒ-
ՄԸ (Նախագծի ղեկավար՝ հարտարապետ
Մ. Մազմանյան).— Վերակառուցվում են
Օշականի եկեղեցու հողամասի պարիսպները:
Հիմնական վերակառուցման է ենթարկ-
վել Ս. Մեսրոպի դամբարանը եկեղեցու բեմի

տակ: Քանդվել է անիմաստ կերպով կա-
տարված ծեփը սրբատաշ պատերի և ֆա-
բաղի վրայից: Քանդվել են տուֆե հին սա-
լահատակը և աստիճանները և փոխարինվել
սրբատաշ սալերով և բազալտե աստիճան-
ներով: Հղկված և փայլեցված բազալտե հիմ-
նաֆառի վրա դրվելու է մեծ Վարդապետի
գերեզմանաֆառը բազալտե սրբատաշ ֆա-
բից, որի վրա իր իսկ հորինած տառերով
գրվելու է ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ: Դա-
բարան իջեցնող աստիճանների դիմաց, նա-
խասենյակում, պատի առաջ, կանգնեցվելու
է բազալտե մեծածավալ սրբատաշ ֆառ, որի
վրա գրվելու է Մեսրոպյան այբուբենը:

8. ՇՈՂԱԿԱՅԻ ՎԱՆՔԻ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵ-
ՐԱՆՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՊԱՐՍՊԱ-
ՊԱՏՈՒՄԸ.— Վերակառուցվում են և շուտով
կավարտվեն Ս. Շողակաթի վանքի հողա-
մասի պարիսպները, շարված վարդապույն
տուֆով, բազալտե խառիխի վրա: Եկեղեցու
շուրջը կառուցված է նոր մայր, տուֆի շա-
փածո սալերից: Ամբողջությամբ վերանո-
րոգվել է եկեղեցու սալահատակը: Մոտ
օրերս սկսվելու է սեղանի կառուցումը ֆիլ-
զիտի սրբատաշ ֆաբից:

Մասնակի վերանորոգումներ կատարվե-
ցին նաև նոր Վեհարանում և շրջանային մի
շարք եկեղեցիներում: Սկսվել են արդեն Ս.
Կայանեի վանքի վերանորոգության նախ-
նական աշխատանքները:

Վեհափառ Հայրապետի անմիջական ղե-
կավարության տակ, Մայր Աթոռի հարտա-
րապետական-շինարարական հանձնաժողո-
ւր կազմել է 1960 թվականի շինարարական
աշխատանքների ընդհանուր ծրագիրը:

Աստուծո օգնականությամբ և Վեհափառ
Հայրապետի անմիջական ղեկավարության
տակ, ձեռք առնված կազմակերպչական աշ-
խատանքների շնորհիվ և Մայր Աթոռին կից
հարտարապետական-շինարարական հանձ-
նաժողովի անձնվեր մասնակցությամբ, վրս-
տան ենք, որ հաջորդ շինարարական տարին
կլինի ավելի արդյունավետ, ի մխիթարու-
թյուն հայ հավատացյալ ժողովրդի և ի պալ-
ծառություն Մայր Աթոռի:

